

**R
S
V
Z**

RIJKSINSTITUUT
VOOR DE SOCIALE VERZEKERINGEN
DER ZELFSTANDIGEN

Jan Jacobsplein, 6
1000 Brussel
Tel. 02.546.42.11
www.rsvz-inasti.fgov.be

**HET SOCIAAL STATUUT
DER ZELFSTANDIGEN**

ECHTSCHEIDING

.be

HET SOCIAAL STATUUT DER ZELFSTANDIGEN

ECHTSCHIEDING : GEVOLGEN OP HET VLAK VAN HET SOCIAAL STATUUT DER ZELFSTANDIGEN

FEBRUARI 2011

INHOUDSTAFEL	BLZ.
1. Uw verplichtingen	2
2. Uw rechten	4
A. Pensioen	4
B. Gezinsbijslag	5
C. Geneeskundige verzorging en uitkeringen	6
3. Nuttige adressen	8

Uit onze contacten met het publiek blijkt dat een echtscheiding bij velen vragen oproept rond hun positie in het sociaal statuut der zelfstandigen. Men is lang met man of vrouw actief geweest in de zaak die men samen heeft uitgebouwd, tot een echtscheiding voor problemen zorgt...

Met deze brochure willen we een eerste antwoord geven op de meest courante vragen.

1. UW VERPLICHTINGEN

Opgelet! Een echtscheiding houdt een wijziging van de burgerlijke stand in. Wanneer man en vrouw tot dusver als zelfstandige en meewerkende echtgenoot in het bedrijf actief geweest zijn, moeten zij hun socialeverzekeringsfonds dadelijk van de echtscheiding op de hoogte brengen, en dit zodra het vonnis of arrest van echtscheiding overgeschreven is in de registers van de burgerlijke stand. Ook bij feitelijke scheiding wordt het fonds best verwittigd, want ook dat kan een weerslag hebben op bijvoorbeeld de gezinsbijslag of het recht op geneeskundige verzorging. Dit is zeker het geval wanneer men met iemand anders zou samenwonen.

❖ u was tot dusver helper

Jarenlang hadden meewerkende echtgenoten geen eigen statuut : hun hulp in de zelfstandige onderneming werd niet als een beroepsbezigheid beschouwd.

Ze genoten enkel afgeleide rechten via hun wettelijke partner en dit voor pensioenen, gezinsbijslag en geneeskundige verzorging.

De 'vrijwillige aansluiting' was enkele jaren terug een eerste stap naar een eigen statuut. Dit hield in dat meewerkende echtgenoten in beperkte mate eigen rechten kregen wanneer ze zich vrijwillig hadden aangesloten voor de uitkeringsverzekering (arbeidsongeschiktheid en invaliditeit).

Op 1 januari 2003 werd dan een nieuwe stap gezet. Daardoor zou de meewerkende echtgenoot in twee fases, o.a. bij echtscheiding, een beter socialezekerheidsstatuut moeten krijgen.

Fase 1 (van 01/01/2003 tot 30/06/2005) : De meewerkende echtgenoot kon zich tijdens zijn huwelijk *vrijwillig* aansluiten voor het 'maxistatuut', maar was alvast *verplicht* toe te treden tot het 'ministatuut' (arbeidsongeschiktheid, invaliditeit, moederschap). De geboortedatum van de meewerkende echtgenoot speelde geen rol.

Fase 2 (vanaf 01/07/2005) : De meewerkende echtgenoot moet ook voor pensioenen, gezinsbijslagen en ziekteverzekering verplicht bijdragen betalen ('maxistatuut' verplicht), tenzij hij geboren is voor 1956 (in dat geval is enkel het 'ministatuut' verplicht; het 'maxistatuut' blijft optioneel).

Door het wegvallen van het sociaal statuut van de meewerkende echtgenoot ingevolge echtscheiding, kunnen er zich problemen voordoen op het gebied van sociale bescherming. De gewezen meewerkende echtgenoot kan wel gedurende 2 jaar bijdragen blijven betalen voor de voorgezette verzekering wanneer hij onder het maxistatuut valt. Bij ernstige financiële moeilijkheden kan desnoods vrijstelling van bijdragen aangevraagd worden bij de bevoegde Commissie voor vrijstelling van bijdragen.

Eens het vonnis of arrest van echtscheiding overgeschreven is in de registers van de burgerlijke stand, verliest men de echtelijke status.

Meestal betekent de echtscheiding ook het einde van de samenwerking tussen beide partners. Uitzonderingen bevestigen de regel.

Ex-partners blijven gewoon verder samenwerken

Indien de ex-echtgenoten zonder onderbreking commerciële partners blijven, kan de ene hoe dan ook niet meer beschouwd worden als de meewerkende echtgenoot van de andere. De meewerkende echtgenoot van voorheen wordt dan gewoon helper en is, in principe, als helper verzekeringsplichtig voor alle sectoren van het sociaal statuut vanaf het kwartaal waarin de rechterlijke uitspraak over de echtscheiding bij de burgerlijke stand geregistreerd is. Wanneer de helper daarnaast geen loontrekkende activiteit uitoefent, zijn er bijdragen verschuldigd als hoofdberoep. Die bijdragen worden berekend op het eigen beroepsinkomen van de helper.

Over de mogelijke gevolgen op het gebied van de bijdragebetaling vindt u meer informatie op de volgende bladzijde.

Ex-partners veranderen de samenwerkingsvoorwaarden

Indien beiden blijven samenwerken (maar onder gewijzigde voorwaarden), moet de nieuwe situatie afzonderlijk bekeken worden :

- ❖ Oefent de ene gezag uit over de andere, dan is er sprake van een arbeidsovereenkomst en moet de werkgever zijn verplichtingen in het RSZ-stelsel nakomen.
- ❖ Treden beide partners voortaan op als elkaar gelijken, dan zijn ze beiden zelfstandig en allebei, in principe, verzekeringsplichtig in het sociaal statuut van de zelfstandigen (beiden dienen bij een socialeverzekeringsfonds aan te sluiten en in principe bijdragen te betalen).
- ❖ Richten ze samen een vennootschap op, dan moet hun positie in het licht van dit nieuwe samenwerkingsverband bekeken worden.

❖ u was geen helper

◆ *maar titularis-zelfstandige :*

U moet uw socialeverzekeringsfonds alleszins dadelijk inlichten over de echtscheiding die allerlei gevolgen kan hebben, zowel op het vlak van de bijdragen die u en uw ex verschuldigd zijn, als op het vlak van de rechten die u en uw ex voortaan kunnen genieten.

Mogelijke gevolgen op het vlak van de bijdragebetaling

Bij echtscheiding gaat de huwelijksband teniet. In termen van sociale zekerheid worden ze vreemden voor elkaar. Men kan dan niet langer meer spreken van meewerkende echtgenoot. Stel dat de ex-meewerkende echtgenoot zonder gezagsrelatie zou blijven verder werken (bijvoorbeeld als helper), dan heeft de scheiding gevolgen op het vlak van de bijdragebetaling.

- Indien de ex-meewerkende echtgenoot voorheen enkel verzekerd was in het 'ministatuut' (arbeidsongeschiktheid, invaliditeit en moederschap), brengt de echtscheiding mee dat de helper in principe voortaan zelf eigen bijdragen zal moeten betalen voor alle sectoren van het sociaal statuut, berekend op zijn eigen beroepsinkomsten.
- Indien de ex-meewerkende echtgenoot zich voorheen zou aangesloten hebben voor het 'maxistatuut' (alle sectoren van het sociaal statuut, behalve de faillissementsverzekering) zal diens bijdrage ingevolge de echtscheiding voortaan berekend worden op de eigen zelfstandige beroepsinkomsten en niet meer op het meewerkinkomen dat tot dusver door de geholpen zelfstandige fiscaal toegekend werd.

♦ *maar werkend vennoot, bestuurder, zaakvoerder in de familiale vennootschap :*

In principe blijft de toestand ongewijzigd, maar eventueel kunt u wel het voordeel van "art.37" dat toelaat bijdragen als bijberoep te betalen verliezen.

2. UW RECHTEN

A. Pensioen

Een echtscheiding heeft voor de zelfstandige of helper tot gevolg dat bij de vaststelling van het pensioen dat hij/zij kan krijgen bij het bereiken van de pensioenleeftijd of vervroegd (= rustpensioen), rekening gehouden wordt met het feit dat hij/zij alleenstaande is.

De loopbaan van de zelfstandige of helper tijdens de huwelijksperiode kan ook rechten openen op een pensioen voor de ex-echtgenoot van de zelfstandige of de helper (= pensioen van uit de echt gescheiden echtgenoot).

Om dit pensioen te krijgen :

- ❖ moet de ex-echtgenoot een pensioenaanvraag indienen (behalve wanneer het pensioendossier automatisch onderzocht wordt)
- ❖ moet de ex-echtgenoot de pensioenleeftijd bereikt hebben (behalve bij vervroegde toekenning onder bepaalde voorwaarden)
- ❖ moet de loopbaan als zelfstandige of als helper bewezen zijn

De ex-echtgenoot mag daarenboven niet :

- ❖ van het ouderlijk gezag vervallen verklaard zijn
- ❖ veroordeeld zijn om zijn echtgenoot naar het leven te hebben gestaan
- ❖ hertrouwd zijn
- ❖ recht hebben op een overlevingspensioen uit een vorig huwelijk

Meer informatie over het pensioen van uit de echt gescheiden echtgenoot vindt u in de brochure "Pensioenen".

B. Gezinsbijslag

Bij echtscheiding tussen partners met kinderen, rijst de vraag hoe de gezinsbijslag verder geregeld wordt.

De gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag geldt als regel (zowel wanneer de ouders samenwonen als wanneer zij gescheiden leven). De uitsluitende uitoefening van het ouderlijk gezag door een van de ouders moet uitdrukkelijk worden opgelegd of overeengekomen. Deze situatie wordt geacht te bestaan tot het tegendeel blijkt uit een overeenkomst die de gewezen partners zijn overeengekomen of uit een rechterlijke beslissing.

Voor de opening van het recht op gezinsbijslag zijn de volgende bepalingen van toepassing :

- ❖ Indien de vader en de moeder beiden zelfstandige zijn, krijgt de vader voorrang, zelfs als de kinderen jonger dan 18 jaar bij de moeder gedomicilieerd zijn.
- ❖ Indien vader en moeder tot verschillende stelsels behoren (loontrekkende en zelfstandige) neemt men aan dat zij voor het recht op gezinsbijslag nog een gezin vormen, ook al zou een van de partners met iemand anders gaan samenwonen.
- ❖ Indien een of beide van de gescheiden ouders een nieuw gezin vormen, mag de partner of de echtgenoot van de ouder bij wie het kind is gedomicilieerd opgenomen worden in de groep van rechthebbenden.

Voorbeelden :

- ❖ Vader is zelfstandige en moeder meewerkende echtgenote.
Na de echtscheiding met co-ouderschap gaat de moeder samenwonen met een werknemer. De beide ex-partners worden nog als een gezin beschouwd, zodat de bijslag geregeld blijft in het stelsel van de zelfstandigen.
- ❖ Vader en moeder zijn beiden zelfstandigen en scheiden met co-ouderschap. De vader opent bij voorrang het recht.

- ❖ Vader is werknemer van hoofdberoep met een zelfstandig bijberoep; de moeder was meewerkende echtgenote. De moeder gaat samenwonen met een zelfstandige van hoofdberoep. De beide ex-partners worden nog als een gezin beschouwd; de loontrekkende vader van het kind doet het recht op gezinsbijslag ontstaan in de werknemersregeling.
- ❖ Vader en moeder zijn beide zelfstandigen en scheiden met co-ouderschap. De moeder, bij wie het kind gedomicilieerd is, hertrouwt met een werknemer. Het recht op gezinsbijslag wordt gevestigd in het werknemersstelsel vanaf de eerste dag van de maand waarin het huwelijk is gesloten.

Indien het ouderlijk gezag gezamenlijk wordt uitgeoefend, wordt de kinderbijslag normaal gezien aan de moeder uitgekeerd. De kinderbijslag kan echter, op zijn verzoek, integraal aan de vader uitbetaald worden wanneer het kind en hijzelf dezelfde hoofdverblijfplaats hebben. Geen enkele bepaling voorziet de betaling van kinderbijslag voor de helft aan de vader en voor de helft aan de moeder en een overeenkomst betreffende de verdeling van de kinderbijslag tussen de ouders is vreemd aan het socialeverzekeringsfonds dat de kinderbijslag uitkeert.

Wanneer de meewerkende echtgenoot voor de echtscheiding tot het 'maxistatuut' is toegetreden, kan hij aan de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid vragen dat voor de toekenning van de kinderbijslag rekening wordt gehouden met de door hem betaalde sociale bijdragen.

C. Geneeskundige verzorging en uitkeringen

Geneeskundige verzorging

Wie tot voor de echtscheiding *persoon ten laste* was van zijn echtgenoot, verliest in principe die hoedanigheid door de echtscheiding. Wie of wat aan de basis ligt van de echtscheiding speelt geen rol.

Hoe kan men dan verzekerd blijven tegen de ziekterisico's?

- ❖ De hoedanigheid van persoon ten laste kan terug verworven worden door te gaan samenwonen met een andere gerechtigde. In dit kader spreekt men van de persoon die samenwoont met de gerechtigde.
- ❖ Men kan hertrouwen met een gerechtigde (werknemer/zelfstandige/ambtenaar), zodat men persoon ten laste wordt van de nieuwe echtgenoot.
- ❖ De uit de echt gescheiden persoon kan zelf een beroepsactiviteit gaan uitoefenen en hierdoor gerechtigde worden.

Wie na de echtscheiding niet meer ten laste is, schrijft zich best in bij het ziekenfonds als "persoon ingeschreven in het Rijksregister van de natuurlijke personen".

Hiervoor moet een bijdrage betaald worden (meer informatie : www.riziv.fgov.be).

Het is aangewezen deze bedragen te laten opnemen in het onderhoudsgeld waarop men eventueel recht heeft.

Wanneer een dergelijke verzekering wordt afgesloten in de maand na de overschrijving van het echtscheidingsvonnis in de registers van de burgerlijke stand, vermijdt men een onderbreking in de verzekeraarbaarheid.

Wat de ZIV betreft, worden de kinderen na de echtscheiding van de ouders bij voorrang ingeschreven ten laste van de gerechtigde die in hun onderhoud voorziet (of van wie de echtgenoot of samenwonende persoon instaat voor hun onderhoud).

Wordt geacht in te staan voor het onderhoud van het kind, de persoon :

- ❖ die samenwoont met het kind
- ❖ die de kinderbijslag voor het kind ontvangt
- ❖ aan wie het kind wordt toegewezen door een vonnis, notariële akte of bij gemeenschappelijk akkoord neergelegd bij de griffie van de rechtbank.

Indien verschillende personen één of verschillende van de voornoemde voorwaarden vervullen, wordt de persoon die voldoet aan de meeste voorwaarden beschouwd als de persoon die instaat voor het onderhoud van het kind.

De partner die zijn zelfstandige activiteit als gerechtigde of helper stopzet, kan zo nodig zijn recht op ZIV-tegemoetkoming veilig stellen door de betaling van een bijdrage in het stelsel van de voortgezette verzekering. Neem hiervoor contact op met uw socialeverzekeringsfonds.

Uitkeringen

Een echtscheiding heeft invloed op het bedrag van de uitkeringen waarop de arbeidsongeschikte / invalide zelfstandige eventueel recht heeft : zonder personen ten laste gelden lagere bedragen dan met iemand ten laste.

3. NUTTIGE ADRESSEN

Centraal bestuur

1000 BRUSSEL, Jan Jacobsplein 6

02 546 42 11

Fax 02 511 21 53

E-mail : info@rsvz-inasti.fgov.be

Gewestelijke kantoren

- ❖ ANTWERPEN
2000 ANTWERPEN, Oudaan 8-10
03 224 46 11
Fax 03 224 46 99
- ❖ BRUSSEL-HOOFDSTAD
1000 BRUSSEL, Waterloolaan 77
02 546 42 11
Fax 02 513 02 95
- ❖ HENEGOUWEN
7000 BERGEN, rue de la Halle 1
065 37 54 11
Fax 065 37 54 99
- ❖ LIMBURG
3500 HASSELT, Leopoldplein 16/5
011 85 48 11
Fax 011 85 48 99
- ❖ LUIK
4000 LUIK, rue des Guillemins 113
04 241 50 11
Fax 04 241 50 99
- ❖ LUXEMBURG
6800 LIBRAMONT, rue Jarlicyn 5
061 29 52 11
Fax 061 29 52 99
- ❖ MALMEDY
4960 MALMEDY, place du Châtelet 6
080 79 41 11
Fax 080 79 41 49
- ❖ NAMEN
5000 NAMEN, rue Godefroid 35
081 42 51 11
Fax 081 42 51 99
- ❖ OOST-VLAANDEREN
9000 GENT, Koningin Fabiolalaan 116
09 379 49 11
Fax 09 379 49 99
- ❖ VLAAMS-BRABANT
3000 LEUVEN, Vaartstraat 54
016 31 47 11
Fax 016 31 47 99
- ❖ WAALS-BRABANT
1300 WAVER, place des Carmes 12
(bus 108-110)
010 68 55 11
Fax 010 68 55 99
- ❖ WEST-VLAANDEREN
8200 SINT-ANDRIES-BRUGGE, Abdijbekepark 2
050 30 53 11
Fax 050 30 53 99

Andere overheidsdiensten

- ❖ Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid
Directie-generaal Zelfstandigen
Administratief Centrum Kruidtuin – Finance Tower
Kruidtuinlaan 50, bus 1 – 1000 Brussel
Tel. 02 528 60 11

- ❖ Rijksdienst voor Pensioenen
Zuidertoren - 1060 Brussel
Tel. 02 529 30 02
Fax 02 529 38 45

- ❖ Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers
Trierstraat 70 - 1000 Brussel
Tel. 02 237 23 40
Fax 02 237 23 09

- ❖ Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
Tervurenlaan 211 - 1150 Brussel
Tel. 02 739 71 11
Fax 02 739 72 91

Andere publicaties :

- ❖ Officieuze coördinatie van de wetteksten en uitvoeringsbesluiten met betrekking tot het sociaal statuut der zelfstandigen, Brussel, RSVZ, losbladig

- ❖ Commentaar op het sociaal statuut der zelfstandigen, Brussel, RSVZ, losbladig

- ❖ Brochures :
 - Uw rechten en plichten
 - Pensioenen
 - Bijberoep
 - Het RSVZ is er voor u

Voor meer informatie kunt u ook terecht op onze website www.rsvz-inasti.fgov.be.

Verantwoordelijke uitgever :

Hubert DE CLERCQ
Adviseur-generaal

Rijksinstituut voor de sociale
verzekeringen der zelfstandigen
Jan Jacobsplein 6
1000 BRUSSEL

Telefoon : 02 546 42 11

Fax : 02 511 21 53

E-mail : info@rsvz-inasti.fgov.be

Website : www.rsvz-inasti.fgov.be

D/2002/1683/5

Eindredactie: februari 2011

Editie 2011 (1ste bijwerking)

De meest recente editie van deze brochure vindt u op: www.rsvz-inasti.fgov.be (rubriek 'Publicaties')